

מצרים, כאילו נדחסו 80 מיליון הנפש בכניין אחד. כדי לא לפגוע בהנאת הקוראים שטרם קראו את הרומן המרתק, אמנע מפירוט מאפייניהן של הדמויות ועל סיפורי חייהם וחיי מדינתם. עם זאת, בחרתי להאיר דמות מרכזית אחת והיא טאהא, הבן של שוער הבניין, צעיר המייצג לצד בות'יינה שבה הוא מאוהב, את העתיד של אזרחי מצרים הצעירים. עדיין חדור תקווה לשיפור חייו, מנסה טאהא, בנו של השוער הנכה בבית יעקוביאן, לטפס מתחתית המדרג המעמדי המקצועי ולהצטרף ללימודים באקדמיה לשיטורים. המשטרה הגנה מוסד יוקרתי, רב כוח ומבטיח פרנסה. אולם היעדר קשרים עם החוגים "הנכונים" והיותו בן של שוער היו בעוכריו והובילו לכישלוננו. "תסתלק לי מן העיניים, יא בן השוער...אתה באמת רוצה להיות שוטר, יא בן השוער?...שבן של שוער יהיה קצין? נו, באמת...", הבהיר הגנרל יושב ראש הוועדה, שראיין את טאהא והשפילו תוך שהוא דורס את עתידו ומונע חציית קוים מעמדיים.

טאהא, שהתקשה להשלים עם הדיכוי, השחיתות, האפליה וחסימת האופקים, פנה לאופציה הבאה ברשימתו, שאולי תאפשר לו להשיג את המטרה - רכישת מקצוע יוקרתי ומפרנס ושינוי הסטאטוס הכלכלי והחברתי תודות לכך. הוא נרשם ללימודים בפקולטה לכלכלה באוניברסיטת קהיר. אלא שכפי שקרה לרבים מחבריו הסובלים והמתוסכלים, זיהו אותם פעילי האחים המוסלמים, שקיימו תא פעילות במסגד שבאוניברסיטה ואימצו אותם אל חיקם. הם הציעו לצעירים המיואשים כיוון ומסגרת השתייכות חדשים, ששיאם הוא פעילות ג'יהאד. טאהא מודה כי זו הטעינה אותו ב"רוח חדשה, איתנה ונמרצת" ואף אפשרה לו לכצע

פעילות נקם באלה שהתנכלו לו בעבר. מה יעלה מכאן והלאה בגורלו של טאהא? ומה יעלה בגורל שלל הדמויות האחרות בעלילה, הבנויה היטב והכתובה בקצב מהיר ומלא עניין? בין לבין לומד הקורא על סוגיות נוספות, ביניהן נחיתות מעמדה של האשה ופגיעותה המינית, על הומוסקסואליות, על פעילות מאפיונרית הארוגה במסדר ובכלל זה במשטרה, על דיכוי שרירותי ועל סבל אנושי וגם על תהליכים והתפתחויות הקשורים לגיאור-פוליטיקה, להיסטוריה ולממד האסטרטגי הבין-ערבי והבינלאומי של מצרים. **בית יעקוביאן** פותח חלקו הצצה אל המדינה המצרית השכנה לנו ומציע בה בעת צוהר להכרת חיי תושביה ולהבנת תהליכי פנים וחוק, המתעצמים בעודנו קוראים את הספר. זו אחת מסגולותיו המרשימות של **בית יעקוביאן** שהנציח מיקרוקוסמוס של חיים ב-2002 ושעדיין הוא נכון גם ב-2016.

יהודית רונן

פרופ' יהודית רונן - המחלקה למדעי המדינה, אוניברסיטת בר-אילן.

אלה קשיים חדשים אלא קשיים שהחמירו בעשור האחרון ואשר הציטו בסופו של דבר את להבות המרי הידועות בשם "האביב הערבי" במצרים ב-25 בינואר 2011 ואשר התלקחו גם מעבר לה ברחבי העולם הערבי.

קשיים כלכליים אלה והאופקים הכלכליים והחברתיים המתקררים נצפו כבר ב-2002 - השנה שבה כתב אסוואני, רופא שיניים במקצועו, את הרומן המצליח **בית יעקוביאן**. בין אם התכוון או לא, נתפס הספר בקרב רבים כקול המנבא את התפרצות המרי האלים, שאחד משיאיה היה הפלת המשטר שבהנהגת חוסני מובארכ. הרומן שכתב אסוואני הנו מסמך אותנטי, של אדם האוהב את מדינתו ומתייסר בכאביה, וששמנו ניתן להבין טוב יותר מדוע גלשה מצרים - המדינה שעשורים קודם לכן דורגה כמדינה הנהנית מ"מדיניות" חסינה וחזקה ביותר - במדרון הכשל המדינתי ומדוע היא מתקשה להיחלץ ממנו. אסוואני, שהוטד מחשיפת העוני, הניוול והסיאוב בחברה ובהנהגה המצרית לעין זרה, לא אהב את תרגום ספרו לעברית. הוא גם חשש שמא יתפרש התרגום של ספרו לעברית כעמדת תמיכה בתהליך השלום בין מצרים לישראל.

אגב, גם הספר **מונית** (טאכסי בערבית), פרי עטו של הסופר הפילוסוף והתסריטאי המצרי ח'אלד אלחמיסי, שתורגם אף הוא לעברית ושהועשר בתובנות מרתקות על ידי הפרופ' תמר הרמן ועמנואל סיון, חשף את מציאות החיים הקשה במצרים. הספר, שראה אור בהוצאת "כרמל" ב-2014, שבע שנים לאחר שנכתב, דהיינו לפני התפרצות מרי "האביב הערבי", תיאר את חוליי

החברה וההנהגה המצרית וגם הוא, בדומה ל**בית יעקוביאן**, הציף את מצוקות הקיום ואת תלאות החיים, שדרבנו בסופו של דבר את המצרים למרוד בסדר הקיים. (**מונית**, בדומה ל**בית יעקוביאן** עורר עניין רב בצייבור הישראלי והעולמי והפך לרב מכר). הרצון העז להכיר את העולם הערבי המורכב, הצבעוני והמבעבע בתסיסת מיליונים רבים של צעירים נואשים, הנחושים לשנות את סדר היום ואת מאזן הכוחות במדינה המצרית תוך שהם ממנפים את השימוש במדיה החברתית, קדם את מכירות שני הספרים - שניהם משוכחים ושניהם מומלצים בחום!

בית יעקוביאן מציג ובוהן את חיי הדיירים המתגוררים בבניין רב קומות ורווי כוכי מגורים על גגו. הבניין נבנה ברחוב טלעת חרב (היום רחוב סלימאן פאשא) שבבירה קהיר על ידי ראש הקהילה הארמנית בסגנון אירופאי, סמוך לבנקים, למשרדי החברות הזרות, לבתי הקולנוע ולבתי העסק המשגשגים בשנות השלושים של המאה העשרים. מגוון הדיירים וריבודם החברתי והכלכלי השונה ורווי המתחים מייצגים את אוכלוסיית

להשטחה של הזיכרון האישי הספציפי לטובת המטרה הלאומית. שימו לב לבנייה לקראת שורה טובה ממש - "ישראל של מראית פני הדברים", המופיעה לאחר כמה שורות תיאוריות, כסיכום: "את מי אני זוכרת הערב, מתחת לפנס, בצד/ עומדת בין קהל כמו בעלת מוס?/ למה באתי בין דגלים וחצוצרות, חריקות ורשרושים, חמדת הגבורה ומסירות הנפש?/ ישראל של מראית פני הדברים... צופרת הארץ וצופרת שלותה וצופרים/ מכל עבר מתים צעירים וחיוכיהם המצולמים/ ואיש אינו חש שובע. אמרתי לך: עכשיו נלך, בלי היסוס."

יובל גלעד

חלון הצצה אל המדינה השכנה

עלאא אל-אסוואני: **בית יעקוביאן**, תרגמה והעירה ברוריה הורביץ, הוצאת טובי/ כנרת, זמורה-ביתן, דביר 2016, 240 עמ'

בשלהי מאי - ראשית יוני 2016, בעת כתיבת שורות אלה, התמקם הרומן המצרי **בית יעקוביאן** בפסגת רשימת רבי המכה, המתפרסמת מדי יום שישי בגליון "ספרים" של עיתון הארץ. בראש ובראשונה, מעיד הישג זה על המספר הגדול ביותר של רוכשי הספר ברשתות הספרים ובחנויות העצמאיות. גם אם מספר קוני הספר (כמתנה או ככונה לקראו) גדול ממספר קוראיו בפועל, עדיין תקף הטענה כי הרוב המכריע של רוכשי הספר מודע לתרומתו החשובה להיכרות עם מציאות החיים היומיומית של החברה במצרים; המדינה הגדולה והמשפיעה על מרחבי הגיאור-פוליטיקה, האסטרטגיה והביטחון של מדינת ישראל ושל המזרח התיכון ובמיוחד של העולם הערבי.

מצרים, שמספר אזרחיה עולה על 90 מיליון ב-2016, סובלת מתחלואים וממצוקות רבות, בראשן הסדקים המעמיקים בחוסן מדינת הלאום, הטרור הג'יהאדיסטי המכה בכל פינה ובמיוחד במרחבי ים סוף ודרום סיני, ושקיעת הכלכלה, בין השאר, עקב דעיכת התיירות. די במדגם הנתונים האקראי הבא כדי להמחיש את חומרת האתגר או האיום: בכל שנה נאלצת המדינה המצרית לספק קרוב למיליון מקומות פרנסה כדי להתמודד עם שיעור אבטלה של כ-13% ועם שיעור אבטלה של כ-25% בקרב הצעירים ובמיוחד בקרב המשכילים והנשים; תעשיית התיירות, שהיתה אחד ממנופי הכוח הכלכלי, נסוגה בכמעט 50% בראשית 2016 בעטיין של שרשרת המכות הקטלניות שמפעיל הטרור הג'יהאדיסטי; והגידול הצפוי של החוב הציבורי ב-2016 מ-57 ל-63 מיליארד דולר. אין